

LA DATACIÓ DELS ANYS

Hi havia tres mètodes per a datar l'any a l'època romana. El primer era considerar l'any 753 aC com la data de fundació de Roma. Els romans indicaven així els anys que havien passat des de la fundació de la ciutat. L'any 2009 de la nostra era seria per un romà, l'any 2762 **avc** (**ab vrbe condita**, és a dir "des de la fundació de la ciutat").

Un segon mètode era posar els noms dels còsols escollits cada any. Per exemple l'any 88 aC era, seguint aquest mètode, l'any *L. Cornelius i Q. Pompeius consulibus* (és a dir "amb els còsols...")

El tercer mètode, el menys utilitzat, consistia a considerar com a punt de referència l'any d'expulsió dels reis (509 aC). La data s'escriu posant darrere el número dels anys l'expressió **post reges exactos** (després de l'expulsió dels reis).

EL NOM DELS MESOS

IANUARIUS (Gener)

Deriva del déu *Ianius* (Janus), conegut com el déu dels dos fronts. Era el porter del cel que obria l'any i a qui s'invocava en l'inici de totes les activitats. També pot derivar de *ianua* (porta) ja que el gener era el mes d'obertura dels treballs agrícoles. Fins el 153 aC va ser el penúltim mes anual, donat que fins aleshores l'any romà començava el mes de març. En aquest any i degut a les guerres a Hispània, l'elecció de còsols que tenia lloc el mes de març es realitzà en el mes de gener i així va quedar en endavant.

FEBRUARIUS (Febrer)

Mes consagrat al déu llatí *Februus* i als sacrificis de les purificacions que tenien lloc durant aquest mes, que en principi era el darrer de l'any romà.

MARTIUS (Març)

Dedicat al déu de la guerra Mart. Aquest mes va ser, durant molt de temps, el primer mes de l'any i per això el dedicaren a qui fou pare mitològic dels fundadors de Roma.

APRILIS (Abril)

Mes dedicat a la deessa Venus, que en l'antiga llengua etrusca era *Apru*. També pot provenir del verb *aperire* (obrir) ja que era el mes en que la primavera començava a obrir-se.

MAIUS (Maig)

Mes dedicat a la mare de Mercuri, la deessa *Maia*. Aquesta era la que tenia cura del creixement dels vegetals. Hi ha una altra versió pel que fa al nom d'aquest mes i és que Ròmul el dedicà a les persones grans (*maiores*), per contraposició a les persones joves (*iuniores*) que tenien consagrat el mes de juny.

IUNIUS (Juny)

Aquest mes té dos possibles orígens. Un, com hem vist al mes de *maius*, podria ser el mes dedicat als *iunores* (joves). L'altre possible origen seria el de ser un mes dedicat a la deessa Iuno, esposa de Júpiter i protectora de les dones.

IULIUS (Juliol)

Aquest mes era el cinquè quan març era el primer mes de l'any i és per aquest motiu que s'anomenava *quintilis*. L'any 44 aC aquest mes canvia el seu nom pel de *Iulius* en honor de Juli Cèsar.

Juli Cèsar

AUGUSTUS (Agost)

Anomenat *sextilis* per la mateixa raó que el mes anterior. L'any 8 aC el Senat el dedicà a l'emperador August. També se li posà un dia més perquè tingués els mateixos dies que el dedicat a Juli Cèsar. Aquest dia afegit es va extreure del febrer.

SEPTEMBER (Setembre)

El setè mes en l'antiga numeració romana dels mesos.

OCTOBER (Octubre)

El vuitè mes segons l'antiga numeració romana dels mesos.

NOVEMBRE (Novembre)

El novè mes segons l'antiga numeració romana dels mesos.

DECEMBER (Desembre)

El desè mes segons l'antiga numeració romana dels mesos.

August

ELS DIES DEL MES

Durant els primers temps de l'antiga Roma, els mesos es dividien en dies seguint el calendari llunar. El mateix nom "mes", deriva de ***mensis*** que era el nom antic de la lluna. Així hi havia uns dies fixes al mes que determinaven la resta. Aquests dies eren per ordre: les calendes (la lluna nova), les nones (la lluna en quart creixent) i els idus (la lluna plena). Quan els romans varen abandonar el calendari llunar pel calendari solar, no van canviar aquesta divisió dels dies del mes.

Calendes (*kalendae*). El nom deriva del verb *calare*, que significa proclamar o convocar. Les calendes eren sempre el primer dia de cada mes. Eren consagrades a la deessa Juno. Del mot *calendes* deriva el nostre calendari.

Nones (*nonae*). Es deien així perquè corresponien al vuitè dia abans dels idus, i com els idus variaven segons els mesos, les nones també canviaven. Els mesos de març, maig, juliol i octubre, les nones eren el dia 7, en la resta de mesos eren el dia 5.

Idus (*idus*) Del verb antic etrusc *iduar* (dividir), aquets dies tenien la funció de dividir el mes. Durant els mesos de març, maig, juliol i octubre, la data dels idus es correspon al dia 15 i en la resta dels mesos al dia 13. Els idus estaven consagrats al déu Júpiter. La cèlebre data de l'assassinat de Juli Cèsar, els idus de març, va ser doncs un 15 de març (de l'any 45 aC).

ELS DIES DE LA SETMANA

L'antiga setmana romana constava de vuit dies, localitzats entre els dos dies del mercat (*nundinae-novem dies*). Fins a la meitat de l'època imperial no es va utilitzar la setmana de set dies, *septimana* ("set matins"). Els antics egipcis ja utilitzaven la setmana i la dedicaven cada dia a un planeta. Els romans seguiren el costum afegint-hi alguns noms de les seves divinitats. Els noms dels dies van ser :

Lunae dies (dilluns):

Dia dedicat a la Lluna i a la deessa Diana. Aquesta era una divinitat itàlica, considerada deessa dels boscos i de la llum i identificada amb la lluna.

Martis dies (dimarts):

Dedicat Mart, déu de la guerra. Dedicat també al planeta Mart.

Mercurii dies (dimecres):

Dia dedicat al déu dels comerciants, Mercuri. Relacionat al planeta Mercuri.

Iovis dies (dijous)

Dia consagrat a Júpiter, déu màxim del panteó romà. Relacionat amb el planeta Júpiter.

Veneris dies (divendres)

Dia consagrat a la deessa de la bellesa, de l'amor i de la fecunditat: Venus. Relacionat amb el planeta Venus.

Saturni dies (dissabte)

Dia dedicat al déu i al planeta Saturn. En el nostre calendari, el nom d'aquest dia de la setmana prengué la referència jueva del *sàbat*.

Solis dies (diumenge)

Dia dedicat al sol i al déu Osiris. El nostre nom de diumenge deriva de *dominus*, és a dir, el dia del Senyor.

BIBLIOGRAFIA

La pintoresca història del calendari

Miquel Palau

Editorial Millà. Barcelona, 1973

El còmput del temps pels romans

Gemma Viñolas Auquer

Col·lecció Premis CIRIT a la joventut, núm. 20

Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2000

Urbs Roma: Vida y costumbres de los romanos

José Guillén

Ediciones Sígueme, S.A. Salamanca, 2000